

השראה

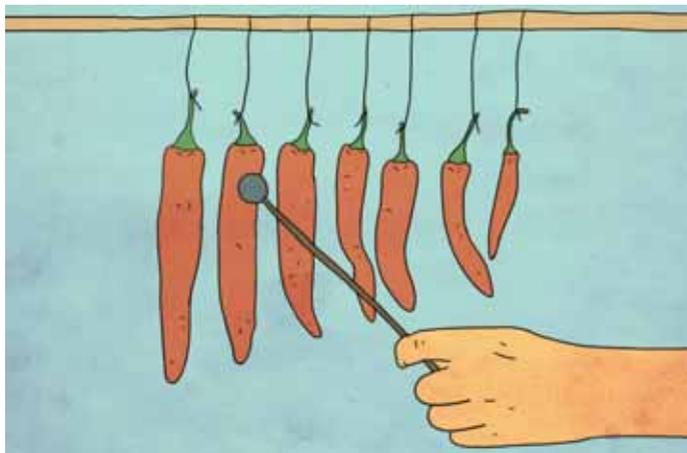
"בכל הצגה יש משהו אחר שנותן לי השראה. בהצגה סבתא סורגת סיפורים יש קטע שבו הסבתא מספרת סיפור בעזרת מסרגות וכדורי צמר. משהו בתנועות של הסבתא העלה בדעתי אקורדיון צעצוע. כתבתי קטע לאקורדיון צעצוע. זהו כלי שנוצר לילד קטן. הצליל שלו מאוד לא מפותח, ובכל זאת בהקלטה הוא יצא מעניין מאוד. גם הקטע הזה נגנז בסופו של דבר. השתמשתי בו מאוחר יותר לתוכנית טלוויזיה. בכלל יש לי הרבה יותר קטעי מוסיקה במגירה ממה שבאמת יצאו לאור. בתהליך העבודה בתיאטרון יש תמיד כל כך הרבה שינויים, וגם העבודה שלי משנה כיוון ועוברת כל מיני מהפכים."

ארונות מוסיקליים

"בממלא הציפיות עשיתי עוד ניסיון, ליצור עם מרים וציפור קטע של מוסיקה חיה. כלי הנגינה שלנו היו שני הארונות שהרכיבו את התפאורה. חיפשנו את כל הצלילים שארונות יכולים ליצור: פתיחה וסגירה של מגירות, חריקות של דלתות, דפיקות על דופנות העץ במקומות שונים. השחקניות השתוללו, קפצו ותופפו על הארונות. הנגינה יצרה גם את הכוריאוגרפיה של הקטע."

מוסיקת המטבח

"ניסיון דומה, ליצור מוסיקה מהחפצים על הבמה, עשיתי גם עם נטליה רוזנטל ונעמי פולבר בהצגות על חמשת החושים שהפכו מאוחר יותר לשתי גברות ופלפל. לקחנו את פעולות הבישול הבסיסיות: ערבוב בקערות מתכת ועץ, בכפות מתכת ועץ (צלילים שונים, כמובון!), חיתוך מלפפונים על קרש עם סכין גדולה, דפיקה וטפוחה על בצק, סיבוב ידית של מטבחנה, וערכנו רצף של צלילי פעולות. השחקניות למדו לנגן על כלי המטבח. הן היו צריכות לשלוט בכלים ממש כמו בכלי נגינה. גם בטעויות שלהן השתמשנו. הכנסנו

אותן כחלק מהשבירה של התבנית הקצבית. הקטע חוזר על עצמו יותר ויותר מהר, השחקניות נאבקו כדי להספיק את הרצף והילדים התגלגלו מצחוק.

מתח בשיר ילדים

172

”את ההצגה למבוגרים רצחתי את תומי, מלווה דווקא שיר ילדים – ‘עשרה כושים קטנים’. (מעין ‘אחד מי יודע’ הפוך: בכל בית פוחת מספר הכושים באחד.) ניסיתי לבדוק איך מעלים את המתח בעזרת שיר פשוט. אותו משפט מוסיקלי תמים (בסגנון קברטי) חוזר על עצמו שוב ושוב, כמעט ללא שינוי ופיתוח, עלה ועלה לצלילים יותר ויותר גבוהים, עד שהשחקניות התקשו לשיר אותו, הוא היה ‘גבוה מדי’ בשבילן, המאמץ ניכר בקולן. כך נוצר המתח שאותו חיפשנו. ”במהלך ההצגה הזו יש קטע קרקסי שבו עבדנו כמו בסרט מצויר. מה ההבדל? בדרך כלל המוסיקה בתיאטרון או בתיאטרון בובות מאפשרת לשחקן להפעיל את הבובה בחופשיות. בהצגה חיה תמיד יש הפתעות. זה לא סרט ערוך שחוזר על עצמו במדויק. אבל בקטע הזה בנינו דווקא מוסיקה מפורטת שעוקבת אחר כל תנועה, כל סיבוב וכל סלטה של הבובה. הקטע המוסיקלי היה צמוד לקטע

התנועתית. פיתחנו אותו בחזרות, ואחרי שהתקבע, מרים היתה צריכה לחזור עליו בדיוק נמרץ בכל הצגה. זו שיטה של 'מיקימאוס', לא של תיאטרון...” (עוד על רצחתי את תומי בתחנת “מה שוקל יותר, קילו נוצות או קילו ברזל?” ובתחנת “עולם קטן”).

כשבח המחשב

”לכלים אקוסטיים (כלי נגינה 'אמיתיים') אין תחליף, אני מעדיף אותם על כלים אלקטרוניים. עם זאת, המחשב הוא כלי עזר המאפשר דברים שונים ומשונים.
”למשל, בהצגה פטר והזאב של גליה לוי גרד, הייתי צריך לקחת את המוסיקה של פרוקופייף ולערוך אותה לגרסה מקוצרת, מיניאטורית. אם המוסיקה ביצירה המקורית מתארת את הברווז במשך שש דקות, הרי שבהצגה הקטנה שבה יש לברווז מספר מוגבל של תנועות, אין צורך ביותר משלושים שניות. עבדתי עם התווים ובעזרת המחשב גזרתי ותפרתי ויצרתי פטר והזאב מיניאטורי שעדיין נשמע שלם, עם התחלה אמצע וסוף כמו ביצירה הגדולה.”

בואו ננסה

בתחנת “כל דבר יכול להיות בובה” הצענו לכם להסתכל סביבכם בעיניים חדשות, כאילו הגעתם מכוכב אחר. עכשיו הגיעה השעה להקשיב באוזניים חדשות... שבו רגע בשקט, מה אתם שומעים? מכוניות? ציפורים? דלת נטרקת? ברז מטפטף? זמזום של מזגן? או אולי דווקא רוח, טיפות גשם בחלון?

זוהי “מוסיקת המקרה”, הפסקול המלווה את חיינו. הוא נוצר מעצמו, אבל אנחנו יכולים גם להפעיל אותו בכוונה: להפוך את החפצים המקיפים אותנו לכלי נגינה. (רגע רגע, ואם אנחנו לא מוסיקאים? זה בדיוק העניין, מוסיקת חפצים כל אחד יכול לעשות, אין צורך בהכשרה מוקדמת, כל מה שצריך הוא נכונות למשחק!)

ממה נתחיל? כדי לא להתבלבל מרוב אפשרויות נתמקד

ב"מוסיקת מים". חשבתם פעם כמה צלילים שונים יש למים? מזוג מים מכלי לכלי והקשיבו: איך נשמע זרם חזק? חלש? טיפות בודדות? הטילו לתוך המים תפוח אדמה גדול, שכשכו אותם באצבעות, נסו לנשוף לתוכם בקש, לעשות בועות. הכינו לעצמכם קסילופון מכוסות מים: העמידו שורה של כוסות זכוכית זהות ומלאו אותן במים, בכל אחת מעט פחות מים. עכשיו הקישו עליהן בעדינות בעזרת כף ושימו לב - ככל שהכוס מלאה יותר - הצלילים עולים או יורדים? איזה עוד צלילי מים אתם יכולים להפיק? ועכשיו, ערכו את כלי המים לפניכם, והתחילו לנגן. ואולי ננסה ללוות שיר פשוט? אילו מילים מתאימות לתזמורת המים? נסו לשיר אותן בליווי התזמורת. אם יש לכם אפשרות, נסו להקליט את עצמכם, יהיה נחמד לשמוע מה יצא - מה הצליח ומה כדאי לשפר...

ועוד ניסיון: מה דעתכם לחזור קצת לתיאטרון חפצים ולהוסיף לו עוד מימד, מוסיקלי? בואו ננסה להפגיש בין שתי כפיות. נפעיל אותן על שולחן. בהתחלה הן רחוקות זו מזו ואז הן מתחילות להתקרב. אולי אחת לא ממש רוצה

להיפגש, היא נגררת בעל כורחה, "מגרדת" את השולחן, אולי אחת מהססת והשנייה יותר נועזת - איך זה יבוא לידי ביטוי בקצב ובעוצמה של הצעדים הנוקשים על השולחן? איך יתבטא ההיסוס? אולי בנקישה חלשה יותר, בקצב לא אחיד - רגע מהיר ורגע איטי... ומהו קצב נועז? אולי מהיר, אחיד, נמרץ? וכשהן נפגשות - כפית אל כפית, נשיקה מצלצלת! ומה אז? האם הן מתביישות ונסוגות? ושוב מטופפות-מתופפות זו לקראת זו, זה דווקא היה נחמד... עוד פעם! ועוד פעם, ועוד אחת, הנשיקות מצלצלות... אוי ואבוי, זה הפך לדו-קרב! אבל לאט לאט הן נכנסות לקצב יותר ויותר מאורגן: שתי נקישות זו בזו ואחת בשולחן, שתיים זו בזו ואחת בשולחן, (או כל שילוב אחר) הדו-קרב הפראי הפך לריקוד משותף.

אל תשכחו שיש לכם חופש מוחלט. הכפיות יכולות להקיש כשהן "עומדות" על הידית, אבל גם בכל מצב אחר: שוכבות, עומדות על ראשן וכולי. זה יכול לגוון את הצלילים. ואפשר גם לסדר להן "נוף", "תפאורה" - הרים מקערות הפכות או אגם ממגש, גם עליהם אפשר להכות...

- יוסף: שקט כאן. הספר הזה שקט לגמרי.
רוני: ספר שקט? מה זה?
יוסף: בלי ליווי של מוסיקה.
רוני: ספר זה לא הצגה.
יוסף: חבל. היה נחמד שגם לספרים תהיה מוסיקה כמו להצגות...
רוני: איזה מוסיקה, למשל, היית בוחר לקטע שלנו עכשיו?
יוסף: כל פעם שאני מדבר הייתי בוחר צלילים נפלאים של נבל.
רוני: וכשאני מדברת?
יוסף: צפצפה!